

ЖІНОЧІ ОБРАЗИ В СУЧАСНІЙ МІСЬКІЙ СКУЛЬПТУРІ УКРАЇНИ

АНАСТАСІЯ ГОНЧАРЕНКО

Анотація. На прикладі аналізу жіночих образів у міській скульптурі висвітлено певні трансформаційні процеси, що відбуваються в сучасній українській скульптурі. Зокрема вказано, що жіночі образи, втілені в міській скульптурі останнього двадцятиріччя, віддзеркалюють два напрямки її функціонування: перше стосується традиційних історичних, меморіальних та просвітницьких функцій, друге (оновлене) — в межах розважально-гедоністичного призначення.

Ключові слова: сучасна українська скульптура, міська скульптура, жіночий образ, art public, історична пам'ять, скульптурна композиція.

Постановка проблеми. Територія сучасного міста під час активного інтелектуального розвитку суспільства є вільним простором комунікації. Ця комунікація відбувається через особливе контактування між поколіннями, історією міста та сьогоденням і, звичайно, між художником та глядачем. Візуальним засобом цієї комунікації, зокрема, є скульптура. Сучасність, залежна від історичних, політичних, економічних, суспільних подій, потребує оновлення так званої «героїки» — візуального ряду зображувальних персонажів. Так, в середовищах сучасних українських міст подекуди виникають характерні пам'ятки, що відображають не лише історичну пам'ять нації, а й сучасними методами виявляють тенденції сучасності.

Простеживши оновлення сприйняття жіночих образів в сучасному суспільстві, можна дослідити аспекти трансформацій образотворчого мистецтва, які, зокрема, відображають сучасний стан культурного розвитку суспільства та спрямовують шляхи його подальшого розвитку. Декоративна міська пластика, як публічне мистец-

тво, є саме тим засобом виразності, який впливає на соціальну комунікацію та відбиває суспільні настрої.

Протягом розвитку людства образ жінки завжди привертав увагу митців, змінювався лише контекст — від зображень у первісні часи жіноц-богинь — через трансформації суспільства у доволі стереотипному ставленні до жінок (адже історично жінкам майже не знаходили місця у великому мистецькому каноні) — і до сьогоденної емансипації, де жіноча постать набуває рис впевненості та незалежності. Тож, оновлення ціннісної системи орієнтирів неодмінно впливає на сприйняття жіночих образів, зокрема в просторі сучасних міст з'являються зображення актрис, представниць медійної сфери тощо. Більш вільний контекст вивільняє їх від усталеної канонічності, спонукаючи митців до оновленої візуалізації.

Образ жінки сьогодні є розповсюдженим в усіх видах візуальних практик — від традиційних видів мистецтва і до рекламних проявів, і навіть в новітній технології доповненої реальності. Утім, так історично склалось, що в українській скульптурі

жіночий образ не дуже популярний. Він присутній у живописі, цікавий в графіці, однак доволі однозначний в скульптурі, зокрема у міській пластиці. Зазвичай до 2000-х років це були або зображення Мадонни (в більшості у західних регіонах), або образи-символи «Батьківщина-мати», «Скорботна мати» в монументальній скульптурі радянського часу. Також можна зустріти кілька пам'яток видатним жінкам, як от Лесі Українці або Марії Заньковецькій, що втілюють меморіальну функцію. На цьому розмаїтті жіночих образів в українській скульптурі дотепер вичерпувалось.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний інтерес науковців до образу жінки в розвитку культури визначає і ступінь дослідження теми. Однак, осмислюючи історичні трансформації та сприйняття жіночого образу в загальнокультурному плані, вони не висвітлюють специфіки формування образу жінки саме у сучасному контексті. З усіх можливих варіантів історіографічного аналізу досліджень образу жінки науковці нерідко обирають хронологічний як найбільш придатний для послідовного та всебічного осмислення теми. Він може бути використаний у вигляді теоретичного підґрунтя для осмислення функціональних оновлень сучасної міської скульптури на прикладі жіночих образів.

З фахових джерел, дотичних до питань формування образу жінки у історичному контексті культурного розвитку суспільства, особливо вирізняються праці таких дослідників, як О. Покуль [15], О. Кісь [10], К. Откович [14] та ін. В них охарактеризовано специфіку формування стереотипів жіночності, їхнє підґрунтя та прояви в сучасній культурі.

Певну теоретичну базу пропонованої наукової розвідки склали ґрунтовні наукові роботи знаних дослідників теорії та історії скульптури та культури Ж. Бодрійєр [2], С. Валеріус [3], О. Воронової [4], І. Сапего [17] та ін., які пропонують методи загального аналізу пластичних мистецтв, що дало нам можливість схарактеризувати образи великих актрис, втілені в скульптурних пам'ятниках, та виявити їх художні особливості.

Окремі проблемні напрями вивчення образу жінки в культурі здобули певне відображення в дослідженнях О. Сніховської [19], С. Стоян [21], Я. Мелешко [11] тощо, присвячених символізму жіночих образів в західноєвропейському живописному та графічному мистецтві, а також вивченню проявів жіночності в просторі сучасних українських міст у зв'язку із поступовим зростанням ролі фемінізму в сучасній культурі.

Формування мети. Обрана для дослідження тема візуалізації жіночих образів в сучасній міській скульптурі досі не поставала предметом окремого наукового вивчення в межах української науки. Тож мета даного дослідження полягає у висвітленні трансформаційних процесів, що відбуваються в сучасній міській скульптурі України на прикладі жіночих образів.

Виклад основного матеріалу. Міська скульптура (іноді — жанрова міська скульптура) є різновидом вуличної скульптури, характерною особливістю якої є демонстративно підкреслена відсутність принципів монументальності та демократизм. З метою органічного входження у міське середовище та його поживлення об'єкти міської скульптури, як правило, встановлюються без постаменту і навіть подіуму, що великою мірою наближає їх до глядача. Найчастіше всі ці об'єкти визначаються терміном *art public* (твори мистецтва, призначені для вулиць, що формують міське середовище, класифікують як суспільне, публічне мистецтво) [20, с. 38–39] й знаходять своє місце у міських парках, суспільних та культурних центрах, прибудинкових територіях. Втім, сучасна міська скульптура може мати не лише декоративний, але й пропагандистський, виховний, а іноді меморіальний характер. Багато з таких робіт, створених сучасними українськими митцями, показують вдалі приклади необмежених можливостей поєднання функції та мистецтва, роблячи останнє невід'ємним та важливим компонентом сучасного способу життя.

Однією з нагальних проблем скульптуротворення в Україні в кінці ХХ століття стало те, що чимала кількість творів радянського і по-

страдянського часу продовжувала репрезентувати віджилі історичні стереотипи та міфологеми. Від 1990-х років, коли посилюється процес відновлення історичної пам'яті нації, її самоусвідомлення; відзначилися процеси глобалізації та комерціалізації суспільства, масовізації суспільної свідомості, скульптура зазнає поступового оновлення.

Пам'ятники та міська скульптура в першу чергу стають візитівкою міст, в яких вони встановлені, та часто увічнюють багатовікову історію України. Наприклад, пам'ятники, в яких історію княжої доби візуалізовано в образах князів, в Україні з'являються переважно у містах, з якими пов'язані життя та діяльність правителів, таким чином відбувається діалог сучасних митців із власним історичним минулим, відображується процес державотворення. Як відомо, в історичних подіях нерідко відігравали значну роль саме жінки — княгині, берегині, султанши та воїтельки, яких і візуалізовано в означеному колі скульптурних творів. Беручи на себе традиційні функції увічнення, ці скульптури зазвичай не позбавлені монументальних рис.

Легендарна княжна Либідь — сестра засновників столиці України Кия, Щека та Хорива — зображена в скульптурній композиції «Пам'ятник засновникам Києва», встановленому на березі Дніпра (ск. В. Бородай, арх. Н. Фещенко, 1982). Пам'ятний знак був споруджений на ознаменування 1500-річчя міста Києва. Образи легендарних засновників трактовано емблематично, не як учасників певної дії, а скоріше як алегоричне втілення ідеї заснування й утвердження міста [9].

Пам'ятник княгині Ользі (м. Київ) є відновленням чотирифігурної композиції (ск. М. Білик, О. Дяченко, В. Сивко, В. Шишов та ін., 1995–1996) роботи видатного скульптора, режисера та драматурга І. Кавалерідзе — «українського Мікеланджео ХХ століття». Саме тому ця скульптура має риси монументальності. Концепція чотирифігурної композиції з трьома окремими п'єдесталами символізує: державу, науку та релігію. В узагаль-

неному, але напружено психологічному образі Ольги, що став ідейно-композиційним і емоційним акцентом ансамблю, втілюється ідея державотворення [8, с. 867–869].

Зовсім іншого характеру мідна скульптура княгині Ользі з'явилася в м. Коростені (ск. І. Зарічний, 2008) на березі річки Уж. Встановлено її в тому місті, де, за легендою, знаходилася княжа купальня. Скульптурна композиція вражає одночасно своєю величчю, реалістичністю трактування та наближеністю до глядача: одягнена в урочистий княжий одяг, правителька наче крокує з невисокого п'єдесталу до води, тримаючи в руці лілію — символ влади та правосуддя.

Центральну площу міста Рогатин (Івано-Франківська обл.) прикрашає статуя легендарної жінки, відомої в Європі під ім'ям Роксолани, а в Україні під ім'ям Анастасії Лісовської — улюбленої дружини султана Османської імперії Сулеймана I (ск. Р. Романович, арх. Ю. Глуговський та О. Скоп, 1999). За легендою, пані, яка настільки захопила серце грізного правителя, що наприкінці життя практично керувала Великою імперією, народилася саме в Рогатині, з чим і пов'язане місце встановлення пам'ятника.

Приводом для встановлення скульптурної композиції, присвяченої напівлегендарній авторці та співачці народних пісень Марусі Чурай у Полтаві (ск. Д. Коршунов та В. Голуб, 2006) стали народні перекази і легенди про дівчину-полтавчанку Марусю, яка жила у XVII столітті і мала надзвичайно гарний голос і хист до складання пісень. Скульптура стала популярною в народі: оскільки ніякого підпису на або під постаментом пам'ятника тривалий час не було, полтавчани нагородили пам'ятник назвою «Дівчина з легенди».

Характерним для кожної нової епохи і визначальним у поворотах історії України є наскрізний образ «жінки-матері» [5]. Чи не у кожному містечку західних областей України, а також в більшості міст центральних та східних областей встановлено статуї Богородиці. В окремих скульптурних об'єктах вони асоціюються з трагічними сторінками української історії (напри-

клад, постать Богородиці-Покрови, що встановлена у м. Ізюм Харківської обл., уособлює трагедію голодомору), але переважно є не стільки об'єктами поклоніння віруючих, як «нагадуванням» про трагічні події та захист Богородицею українського народу.

Встановлення скульптурних композицій, присвячених Богородиці, сягає давніх християнських традицій. Їх встановлювали та прибирали в різні часи залежно від політичної ситуації в регіоні та в країні в цілому. Наприклад, за часів незалежності на площі Міцкевича у Львові відновили статую Діви Марії — заступниці людей перед Богом, яка традиційно вважається берегинею міста Лева (1991). Скульптура є копією оригіналу скульптурної композиції (1862), що сьогодні зберігається у церкві Святого Андрія [18].

Не менш популярними в українській культурі є образи давньослов'янської язичницької релігії. Наприклад, Березина вважалася матір'ю всього живого, богинею-захисницею дому та родини, а значить, України й українців. Образ Березини-Оранти в скульптурі, яка вінчає колону пам'ятника Незалежності, уособлює народження нової держави і є одним з наймонументальніших скульптурних витворів країни (ск. А. Куш, 2001). У руках вона тримає калинову гілку — беззмінний символ України [13].

Ще одним традиційним жіночим образом в українській скульптурі є постать Батьківщини-Матері, який з'явився після перемоги Радянського Союзу у II Світовій Війні як образ захисниці Вітчизни. Одним з найвідоміших пам'ятників є символ Перемоги в Києві — своєрідна візитівка міста, що увічнює головну будівлю меморіального комплексу Національного музею історії України у Другій світовій війні та нагадує про подвиг народу в ці страшні роки.

Заслугує на увагу продовження в сучасній скульптурі популярної за радянських часів теми Батьківщини Матері, що трансформується в узагальнений образ солдатських матерів, адже за часів Незалежності вони стають більш персоналізовані та камерні.

Прикладом є пам'ятник загиблим воїнам-афганцям «Скорботна мати», встановлений в Херсоні (ск. С. Астаулов, 1999). Скульптурна композиція у вигляді скорботної жінки, що в молитві преклонила коліна, тримаючи в руках ікону Христа Спасителя.

Образ жінки, яка молиться, знаходимо і в Пам'ятнику воїнам-закарпатцям, які загинули під час виконання інтернаціонального обов'язку, — встановленого в м. Ужгород (ск. В. Олашин). На землі лежить гранітний хрест, в центрі якого стоїть жінка, яка молиться за душі загиблих.

Галерею жіночих образів в міській скульптурі продовжують постаті надзвичайних українок — Лесі Українки, Марії Заньковецької, Соломії Крушельницької, які у свою епоху не мали слави героїнь. Це були скоріше високоосвічені представниці творчої інтелігенції, що реалізовували свої таланти, незважаючи на патріархальність суспільства. З кінця ХХ століття в Україні встановлюють пам'ятники цим видатним жінкам, бо вони стали символом борця за свободу і рівноправність, у суспільстві громадян зі встановленими рівними правами.

Образ великої поетеси Лесі Українки, перекладача і драматурга в 1990-х–2000-х роках увічнено в погруддях, напівфігурних композиціях в м. Балаклаві (2004) та повнофігурних пам'ятниках, встановлених в м. Ковелі (ск. Ю. Савко, 1991), м. Києві (ск. Б. Крилов, О. Сидорук, 2003), м. Полонне (2008) та ін. — переважно в тих містах, де письменниця або жила, або перебувала на лікуванні.

Пам'ятник Ользі Кобилянській — українській письменниці, учасниці феміністичного руху на Буковині, яка стала однією з ініціаторок створення «Товариства руських жінок на Буковині», порушила питання про тяжке становище жінки і завжди виступала за рівноправність жінки й чоловіка, — був встановлений перед Чернівецьким обласним музично-драматичним театром, який носить її ім'я (ск. А. Скиба, М. Мірошниченко, арх. О. Таратута, 1980). В скульптурній композиції уособлена не тільки єдність інтелігенції з народом, а й все українське письменство.

Скульптурні композиції, присвячені видатним актрисам, встановлено сьогодні майже в кожному місті. Всі вони мають прив'язку до місцевості, увічнюючи або саму постать актриси, або її діяльність.

Зокрема, меморіальний пам'ятник, присвячений яскравій зірці української сцени Марії Заньковецькій, встановлено в місті Ніжині (ск. О. Скобліков, 1993) де вона величезним трудом добила відкриття стаціонарного театру.

Легендарну українську акторку німого кіно Віру Холодну було увічнено в Одесі (ск. О. Токарев, 2003) на місці смерті актриси: тут знаходився знесений у наступні роки флігель «будинку Папудова», в ньому актриса жила перед самою смертю.

Пам'ятник видатній українській оперній співачці Соломії Крушельницькій встановлений в Тернополі, де вона вчилася та де відбувся її перший публічний виступ. Цікаво, що це перший пам'ятник жінці в Тернополі і перша скульптурна композиція Соломії Крушельницькій на повний зріст у світі (ск. В. Стасюк та брати А. та В. Сухорські (Рівне), митці Д. Чепіль та А. Водоп'ян (Тернопіль), арх. І. Ткачук, 2004).

Пам'ятник співачці Раїсі Кириченко встановлено біля старого приміщення обласного радіо, де у радійній студії вона свого часу записала близько 200 пісень (зараз — адміністративна будівля ОДТРК «Лтава») в Полтаві, з якою були пов'язані її життя й діяльність (ск. М. Цись, арх. Ю. Олійник, 2012).

Як очевидно із вищезазначеного, жіночі образи в українській міській скульптурі сьогодні є доволі популярними. В більшості це традиційні образи Богородиці, Батьківщини-Матері, легендарних та історичних постатей, видатних письменниць тощо. Від 1990-х років на українську скульптуру покладаються нові завдання, головним з яких виступає відхід від випрацьованих за радянських часів образно-тематичних канонів, структурно-композиційних схем, комунікативних рівнів [цит. за 1, с. 245]. Простежується тенденція наповнення середовищ українських

міст зрозумілими, доступними для сприйняття образами, що візуалізують історичні події, увічнюють видатних особистостей або втілюють міфи і легенди міст.

Розвиток сучасної міської скульптури відбувається й у інший від традиційної «ретроспекції пам'яті» бік. Міська декоративна і садово-паркова скульптура все впевненіше виборює роль «просторових акцентів» у міському середовищі. Не будучи пов'язана з історичним контекстом, вона несе у собі той сучасний «культурний код», який спричиняє трансформації його функціонального, образного, соціокультурного аспектів. Претензії на увічнення якоїсь історичної події або особистості в ній переважно не спостерігається: ця скульптура скоріш апелює до почуття гумору і демонструє іронію та сарказм з приводу взятих з повсякденного життя тем. Ця скульптура несе функціональне навантаження, зокрема, іноді виступаючи в ролі «вуличних меблів», обігруючи зовнішні комунікаційні системи, виконує функцію об'ємних пластичних об'єктів як спеціальних знаків-символів.

Нові пам'ятки, позбавлені історичного змісту, представляють оновлену до сучасних реалій розважально-гедоністичну функцію, нерідко стаючи розважальними арт-проектами, та тяжіє до ландшафтного дизайну. Мова таких скульптур є підкреслено натуралістичною. В цьому контексті можна стверджувати про «формування аудиторії “нових культурних споживачів”, які обирають усе, що може принести задоволення: культуру етнічну та світову, популярну і високу, традиційну та сучасну» [16, с. 30]. Таке явище у міській скульптурі пояснюється втому пострадянського суспільства від монументальної помпезності та недосяжності увічнених постатей радянських часів: в оточенні подібних образів, закарбованих в міській скульптурі, городянин почувається набагато комфортніше, ніж поряд з пам'ятниками видатним громадським діячам, письменникам, духовним ідеям чи подіям українського державотворення [7, с. 141]. Сучасна міська скульптура здебільшого має комерційний характер, що сут-

тево впливає на її мистецьку вартість та доцільність, тож історико-культурне середовище українських міст в останні десятиліття поповнилося десятками прикладів міської скульптури, серед яких об'єкти різної художньої якості [12, с. 135].

Зокрема, перша в Україні скульптурна композиція, присвячена першій вчительці в Харкові, зображає в натуральну величину вчительку з книгою у руці, поряд з якою за партою сидить учениця. Скульптурну композицію було встановлено з нагоди святкування Дня вчителя (ск. С. Гурбанов, 2002). Пам'ятник призначений, в першу чергу, підняти соціальний статус вчителя та повернути увагу сучасної молоді до цієї професії.

Тенденцію масової культури до «розважальної» скульптури відображає встановлення скульптурних композицій, присвячених кіногероям, що втілюють улюбленців публіки у їх яскравих ролях. Однією з таких є встановлена на Андріївському узвозі в Києві скульптурна композиція, що втілює персонажів однієї з найвідоміших сатиричних комедій М. Старицького «За двома зайцями» — Проню Прокопівну та пана Голохвастова (ск. В. Щур, В. Сивко, Р. Кухаренко, 1999). Двофігурна композиція встановлена безпосередньо на бруківці біля сходів Андріївської церкви, саме з яких скинули Голохвастова після невдалого весілля [8, с. 864].

Візуалізацією героїні роману Ільфа і Петрова «Дванадцять стільців» стала Елочка Людожерка (м. Харків, ск. К. Мамедов, 2006). Скульптурна композиція встановлена поряд з Остапом Бендером та Кісою Вороб'яніновим. Автори першого радянського бестселлера починали свою письменницьку кар'єру саме в Харкові. В народі кажуть, що посидівши на стільці біля Елочки можна завбачити собі легку та щасливу мандрівку.

Окремою темою виділяються скульптурні твори, присвячені героям «із народу». Однією з таких є скульптурна композиція «Бабуся класична», встановлена в парку Шевченка в Києві (ск. Г. Кисельова, 2011). Скульптура зображує старушку, яка сидить на лавочці, тримаючи в руках традиційний пакетик з насінням. Авторка

скульптури в своєму творі намагалась втілити збірний образ бабусь з 1990-х. І їй це вдалось, адже в «Бабусі класичній» кожен легко впізнає своїх стареньких сусідок у хустинках, яких досі можна зустріти на лавках біля під'їздів.

Подібні об'єкти в міському просторі часто викликають певні суперечності через невисоку мистецьку вартість. Іноді вони викликають неоднозначну реакцію через зайву фамільярність людей, що «спілюються» з пам'ятниками, яка викликана самою ідеєю такої скульптури — вона дає можливість перехожому сісти поруч з пам'ятником [12, с. 133].

Висновки. Монументальна скульптура поступово стає вільною комунікативною системою, призначення якої визначилося у візуалізації національної історії, емоційному, естетичному та дидактичному впливі на суспільство. Спрощуючи образне навантаження міського мистецтва, сучасні митці спрощують і видове розмаїття встановлених міських скульптур, зокрема створюючи деідеалізовані об'єкти міської скульптури та садово-паркові композиції.

Тема образу жінки спільна для різних поколінь та різних часів. Домінування жіночих образів, які часто стають символами часу у сучасному візуальному просторі, очевидно. Творчі здобутки українських митців, які заглибилися в сутність фемінного в українській культурі, зберігають національну самобутність та ідентичність. Основним образом в сучасному контексті лишається традиційний образ Жінки-Матері, який втілює різні релігійні та меморіальні сенси, також традиційними є скульптурні композиції, що увічнюють історичних та культурних діячів; крім того, в просторах українських міст з'являються скульптурні композиції, присвячені особистостям медійної сфери — видатним актрисам, персонажам кіно та літератури, а також виникають гумористичні персонажі.

Тож скульптурні композиції, що встановлюються в просторах українських міст останні двадцятиріччя, функціонують у двох напрямках: перше стосується традиційних історичних, меморіаль-

них та просвітницьких функцій, друге (оновлене) — в межах розважально-гедоністичного призначення. Жіночі образи, втілені в сучасній міській скульптурі, віддзеркалюють обидва напрямки. Середовища українських міст сьогодні проникнуті масовою продукцією виробництва, яка створила величезні прогалини, в яких відсутні об'єкти духовного зв'язку з глядачем. Саме їх намагається заповнити так зване «art public», яке має, при всій своїй суперечливості, безумовний мистецький потенціал, що перетворює навколишній простір міст. Проте, будь-який факт культури (навіть вільне прикрашання скульптурними

об'єктами вуличного простору) часто є рефлексіями митців на навколишнє життя і відбиває подієву канву сучасності. Адже «коли швидка трансформація суспільства послаблює або руйнує соціальні моделі, продукуючи нові, до яких старі традиції не підходять» [6, с. 17], досить швидко формуються нові/оновлені візуальні образи, модернізується художній зміст тощо. Втім не так багато років минуло, щоб називати це «нове», або «оновлене» українське монументальне мистецтво «сучасним», бо вийшло воно з тоталітарних та національних устоїв і, зрештою, ними взаємодоповнилося.

Література

1. Берк П. Нові підходи до історіописання. К.: Ніка-Центр, 2013. Вип. 5. 368 с.
2. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть. М.: Добросвет, 2000. 87 с.
3. Валериус С. Прогрессивная скульптура XX века. Проблемы и тенденции. М.: Изобразительное искусство, 1973. 419 с.
4. Воронова О. Искусство скульптуры. М.: Знание, 1981. 112 с.
5. Гамоля Н. Жінка — пам'ятник [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://gender.at.ua/publ/2-1-0-19>
6. Гобсбаум Е. Винайдення традиції. К.: Ніка-Центр, 2004. 448 с.
7. Журмій Н. Маргіналізація соціокультурних процесів в контексті трансформації міської скульптури (на прикладі пам'ятників персонажам творів І. Ільфа та Є. Петрова) // Культура і Сучасність. 2011. № 1. С. 137–142.
8. Звід пам'яток історії та культури України: у 28 т. / гол. ред. В. Смолій. К.: Головна редакція Зводу пам'яток історії та культури при видавництві «Українська енциклопедія» ім. М. Бажана, 2004. Т. 2.: Київ. С. 578–1216.
9. Київ. Енциклопедичний довідник, УРЕ, Київ-1981 [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://goo.gl/aTRegV>.
10. Кісь О. Жінка в традиційній українській культурі (друга половина XIX — початок XX ст.). Львів: Інститут народознавства НАНУ, 2008. 272 с.
11. Мелешко Я. Образ жінки в сучасному українському місті: історична трансформація // Наукові пошуки майбутніх соціологів. № 1 (8). К., 2016.
12. Мокроусова О. Пам'ятки монументального мистецтва // Історико-містобудівні дослідження Києва. К., 2011. С. 122–136.
13. Монумент Незалежності України [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/2028_ukraines-independence-monument.htm
14. Откович К. Жіночий фактор в аксіологічному вимірі української духовної культури XIX —

початку ХХ століття / автореф. дис. ... канд. філософських наук, спеціальність 09.00.04 — філософська антропологія та філософія культури. Львів, 2008.

15. Покуль О. Еволюція образу жінки-берегині у вимірі української постмодерної культури // Вісник ЛНАМ. Серія: Культурологія. Вип. 29. Львів, 2016.
16. Прибатко Т. Мистецтво України 1991–2003. К.: Мистецтво, 2003. 416 с.
17. Сапего И. Предмет и форма: роль восприятия материальной среды художником в создании пластической формы. М.: Советский художник, 1984. 302 с.
18. Складна доля скульптури Божої Матері у Львові [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://photo-lviv.in.ua/skladna-dolya-skulptury-bozhoji-materi-u-lvovi>
19. Сніховська О. Образ жінки в образотворчому мистецтві [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://obuchonok.com.ua/node/386>
20. Соловійов О. «Нова хвиля» в українському мистецтві 90-х рр. // Сучасне мистецтво. К.: [б. в.], 2004. С. 38–39.
21. Стоян С. Символізм жіночих образів у західноєвропейському образотворчому мистецтві (живопис, графіка) // Гуманітарний часопис. К., 2013. № 3. С. 113–120.

References

1. Berk P. Novi pidhody` do istoriopy` sannya. K.: Nika-Centr, 2013. Vy`p. 5. 368 s.
2. Bodry`jyar Zh. Sy`mvoly`chesky`j obmen y` smert`. M.: Dobrosvet, 2000. 87 s.
3. Valery`us S. Progressy`vnaya kul`ptura XX veka. Problemy y` tendency`y`. M.: Y`zobrazy`tel`noe y`skusstvo, 1973. 419 s.
4. Voronova O. Y`skusstvo kul`ptury. M.: Znany`e, 1981. 112 s.
5. Gamolya N. Zhinka — pam`yatny`k [Elektronny`j resurs]. Rezhym` dostupu do resursu: <http://gender.at/publ/2-1-0-19>
6. Gobsbaum E. Vy`najdennya trady`ciyi. K.: Nika-Centr, 2004. 448 s.
7. Zhurmij N. Marginalizaciya sociokul`turny`x procesiv v konteksti transformaciyi mis`koyi kul`ptury` (na pry`kladi pam`yatny`kiv personazham tvoriv I. Il`fa ta Ye. Petrova) // Kul`tura i Suchasnist`. 2011. # 1. S. 137–142.
8. Zvid pam`yatok istoriyi ta kul`tury` Ukrainy`: u 28 t. / gol. red. V. Smolij. K.: Golovna redakciya Zvodu pam`yatok istoriyi ta kul`tury` pry`vy`davny`cztyi «Ukrayins`ka ency`klopediya» im. M. Bazhana, 2004. T. 2.: Ky`yiv. S. 578–1216.
9. Ky`yiv. Ency`klopedy`chny`j dovidny`k, URE, Ky`yiv-1981 [Elektronny`j resurs]. Rezhym` dostupu do resursu: <https://goo.gl/aTRegV>.
10. Kis` O. Zhinka v trady`cijnij ukrayins`kij kul`turi (druga polovy`na XIX — pochatok XX st.). L`viv: Insty`tut narodoznavstva NANU, 2008. 272 s.
11. Meleshko Ya. Obraz zhinky` v suchasnomu ukrayins`komu misti: istory`chna transformaciya // Naukovi poshuky`majbutnix sociologiv. # 1 (8). K., 2016.
12. Mokrousova O. Pam`yatky`monumental`nogo my`stecztva // Istory`ko-mistobudivni doslidzhennya Ky`yeva. K., 2011. S. 122–136.

13. Monument Nezalezhnosti Ukrainy' [Elektronny' j resurs]. Rezhy'm dostupu do resursu: https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/2028_ukraines-independence-monument.htm
14. Otkovy'ch K. Zhinochy' j faktor v aksiologichnomu vy' miri ukrayins' koyi duxovnoyi kul' tury' XIX — pochatku XX stolittya / avtoref. dy's. ... kand. filsofs' ky' x nauk, special' nist' 09.00.04 — filsofs' ka antropologiya ta filosofiya kul' tury'. L' viv, 2008.
15. Pokul' O. Evolyuciya obrazu zhinky' -beregyni u vy' miri ukrayins' koyi postmodernoyi kul' tury' // Visny'k L'NAM. Seriya: Kul' turologiya. Vy' p. 29. L' viv, 2016.
16. Pry' batko T. My' stecztvo Ukrainy' 1991–2003. K.: My' stecztvo, 2003. 416 s.
17. Sapego Y'. Predmet y' forma: rol' vospry'yaty' ya matery' al' noj sredy xudozhny' kom v sozdany' y' plasty' cheskoj formy. M.: Sovetsky' j xudozhny' k, 1984. 302 s.
18. Skladna dolya skul' pture' Bozhoyi Materi u L' vovi [Elektronny' j resurs]. Rezhy'm dostupu do resursu: <http://photo-lviv.in.ua/skladna-dolya-skulptury-bozhoji-materi-u-lvovi>
19. Snixovs' ka O. Obraz zhinky' v obrazotvorchomu my' stecztvi [Elektronny' j resurs]. Rezhy'm dostupu do resursu: <http://obuchonok.com.ua/node/386>
20. Solovjov O. «Nova xv'y'lya» v ukrayins' komu my' stecztvi 90-x rr. // Suchasne my' stecztvo. K.: [b. v.], 2004. S. 38–39.
21. Stoyan S. Sy' mvolizm zhinochy' x obraziv u zaxidnoyevropejs' komu obrazotvorchomu my' stecztvi (zh'y' vopy' s, grafika) // Gumanitarny' j chasopy' s. K., 2013. # 3. S. 113–120.

Гончаренко А. А. Женские образы в современной городской скульптуре Украины

Аннотация. На примере анализа женских образов, воплощенных в городской скульптуре, освещены отдельные трансформационные процессы, происходящие в современной украинской скульптуре. В частности указано, что женские образы, воплощенные в городской скульптуре последнего десятилетия, отражают два направления ее функционирования: первое касается традиционных исторических, мемориальных и просветительских функций, второе (обновленное) имеет развлекательно-гедонистическое назначение.

Тема женских образов является общей для разных поколений и разных времен. Доминирование женских образов в современном визуальном пространстве очевидно, часто они становятся своеобразными символами времени. Творческие достижения украинских художников, которым интересна суть феминного в украинской культуре, сохраняют национальную самобытность и идентичность. Основным образом в современном контексте остается традиционный образ Женщины-Матери, который воплощает различные религиозные и мемориальные смыслы, также традиционными являются скульптурные композиции, которые увековечивают исторических и культурных деятелей; кроме того, в пространствах украинских городов появляются скульптурные композиции, посвященные личностям медийной сферы — выдающимся актрисам, персонажам кино и литературы, а также возникают юмористические персонажи.

Определено, что значительной проблемой искусства скульптуры в Украине в конце XX века стало то, что большинство произведений советского и постсоветского времени продолжают представлять отжившие исторические стереотипы и мифологемы. С 1990-х годов, когда усилился процесс восстановления исторической памяти нации, ее самосознания; обозначились процессы глобализации и коммерциализации общества, массовизации общественного сознания, скульптура претерпевает постепенное обновление.

Ключевые слова: современная украинская скульптура, городская скульптура, женский образ, art public, историческая память, скульптурная композиция.

Goncharenko A. O. The woman's characters in the modern city sculpture of Ukraine

Abstract. The publication highlights the individual transformation processes, on the example of the analysis of female images embodied in urban sculpture, occurring in modern Ukrainian sculpture. In particular, it is indicated that the female characters embodied in the urban sculpture of the last twenty years reflect two directions of its functioning: the first concerns traditional historical, memorial and educational functions, the second (updated) refers to the entertaining and hedonistic purpose. The theme of female images is common to different generations and different times. The dominance of female images in the modern visual space is obvious, often they become a kind of symbol of time. The creative achievements of Ukrainian artists who are interested in the essence of the feminine in Ukrainian culture retain their national identity and identity. Mainly, in the modern context, the traditional image of the Mother Woman remains, which embodies various religious and memorial meanings. Sculpture compositions that perpetuate historical and cultural figures are also traditional; In addition, in the spaces of Ukrainian cities, sculptural compositions appear, dedicated to the personalities of the media sphere: outstanding actresses, characters of cinema and literature, as well as humorous characters. It was determined that one of the significant problems of the art of sculpture in Ukraine at the end of the twentieth century was the fact that most works of the Soviet and post-Soviet times continue to present obsolete historical stereotypes and myths. Since the 1990s, when the process of restoring the historical memory of a nation, its self-consciousness, intensified; the processes of globalization and commercialization of society, the massification of public consciousness were outlined, the sculpture is undergoing gradual renewal.

Keywords: modern Ukrainian sculpture, urban sculpture, female image, art public, historical memory, sculptural composition.